

Úloha II.4 . . . Jak dlouho mám zalévat? 6 bodů; průměr 4,26; řešilo 19 studentů

Výfuček dostal zajímavý úkol – zalít strom přibližně $V = 15 \ell$ vody. Dostal k tomu hadici, ze které tekla voda, ale o neznámém průtoku. Výfuček si i přesto poradil – vzal hadici, dal ji do výšky $h = 1 \text{ m}$ rovnoběžně se zemí a zjistil, že voda z hadice dostříkne do vzdálenosti $s = 1 \text{ m}$. Poté už si jen změřil průměr hadice, což mu vyšlo $d = 1 \text{ cm}$ a hned věděl, jak dlouho má strom zalévat. Určete tento čas i vy. Dodržujte značení známých veličin ze zadání.¹ Příklad řešte nejprve obecně (tj. počítejte s písmeny a ne s konkrétními čísly) a až na konci dosadte hodnoty ze zadání.

Celou úlohu budeme řešit odzadu, což je obvykle nejlepší způsob. Začneme s úvahou, jak zjistit hledaný čas, a postupně budeme úlohu rozkouskóvat na jednodušší podúlohy, které umíme snadno vyřešit.

Jak napovídá zadání, k určení délky zalévání potřebujeme znát průtok. Ten si označíme Q , jak je zvykem. Průtok je objem vody, který proteče za daný čas, matematicky jej zapíšeme jako:

$$Q = \frac{\Delta V}{\Delta t}.$$

Znaky Δ nás nemusí mást, obvykle značí změnu veličiny. Konkrétně ΔV je v našem případě rovno V , protože chceme, aby byl strom zalit z 0ℓ na 15ℓ vody. Obdobně čas Δt je v našem případě rovno t , protože začínáme měřit čas v době, kdy pustíme vodu (strom je zalit 0ℓ vody), a přestáváme v čase t , kdy je strom plně zalit.

Z rovnice vyjádříme hledaný čas:

$$t = \frac{V}{Q}.$$

Objem V známe, musíme určit průtok Q .

Podívejme se na vodu v hadici o průřezu S , která za nějaký malý čas Δt urazí nějakou malou vzdálenost (posune se v hadici o Δs) a zkusme zapsat průtok Q_h :

$$Q_h = \frac{\Delta V}{\Delta t} = \frac{S \Delta s}{\Delta t} = S v.$$

Jak můžeme vidět, průtok je taktéž definován jako součin průřezu obsahu S hadice a rychlosti v , jakou voda v hadici proudí. Určíme tento průřez jako obsah kruhu o průměru d :

$$S = \pi r^2 = \pi \left(\frac{d}{2}\right)^2 = \frac{\pi d^2}{4}.$$

Nyní musíme určit rychlost, jakou proudí voda v hadici. K tomu očividně použijeme poslední zbylé údaje v zadání. Víme, že za nějaký čas t_p , po který voda padala, urazila vzdálenost s hledanou rychlostí v :

$$v = \frac{s}{t_p}.$$

Nyní vypočítáme čas pádu vody t_p pomocí vzorce, který popisuje pád těles v tíhovém poli Země:

$$h = \frac{1}{2} g t_p^2,$$

¹Pro tíhové zrychlení použijte obvyklé značení i hodnotu.

odkud vyjádříme t_p :

$$t_p = \sqrt{\frac{2h}{g}}.$$

Nyní už jen vše dosadíme do první rovnice:

$$t = \frac{V}{Q} = \frac{V}{\frac{\pi d^2}{4} \cdot \frac{s}{\sqrt{\frac{2h}{g}}}} = \frac{4V\sqrt{\frac{2h}{g}}}{\pi d^2 s},$$

což je obecné řešení. Nyní dosadíme hodnoty, ale musíme je převést do základních jednotek:

$$t = \frac{4 \cdot 0,015 \text{ m}^3 \cdot \sqrt{\frac{2 \cdot 1 \text{ m}}{9,81 \text{ m} \cdot \text{s}^{-2}}}}{\pi \cdot (0,01 \text{ m})^2 \cdot 1 \text{ m}} \doteq 86 \text{ s}.$$

Výfuček má strom zalévat asi 86 s.

Poznámky k došlým řešením

Velmi častou chybou, za kterou jsme ale nestrhávali body, bylo, že jste celkový vzoreček sestavili s poloměrem hadice, nikoliv se zadaným průměrem a celkově jste nedodržovali značení ze zadání. Většina z vás ale bohužel na celkový obecný vzorec úplně zapoměla. Musíme pochválit, že jste se téměř všichni dopracovali alespoň k nějakému řešení, ať už se jednalo pouze o několik výpočtů či názorný nákres.

Robert Gemrot

Martina Daňková

Korespondenční seminář Výfuk je organizován studenty a přáteli MFF UK. Je zastřešen Oddělením propagace a mediální komunikace MFF UK a podporován Katedrou didaktiky fyziky MFF UK, jejími zaměstnanci a Jednotou českých matematiků a fyziků.

Toto dílo je šířeno pod licencí Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported.
Pro zobrazení kopie této licence navštivte <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>.